

*КОНОНЕНКО М. М., кандидат наук з державного управління
Голова Полтавської районної ради*

НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО МЕТОДУ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

У сучасних умовах децентралізації велику роль відіграє бюджетна політика. Особлива увага має приділятися підвищенню рівня ефективності та результативності використання бюджетних коштів. У зв'язку із цим існує нагальна потреба переходу до нових методів бюджетування, які б відповідали сучасним вимогам. Одним з таких інструментів є застосування програмно-цільового методу в процесі планування і виконання бюджету.

Окремі аспекти програмування соціально-економічного територіального розвитку розглядалися вченими і практиками, зокрема: Ю. Глуценко, І. Коноваловою, Г. Маркович, І. Мусаєвою, Т. Тухтаровою, Л. Чернюком та ін. Разом з тим, поглибленого дослідження потребують питання, пов'язані із застосуванням програмно-цільового методу при плануванні і використанні бюджетних коштів.

Виходячи із вищезазначеного, метою дослідження є обґрунтування науково-практичних аспектів застосування програмно-цільового методу в державному управлінні.

Необхідно відмітити, що програмно-цільовий метод (далі – ПЦМ) є однією із складових системи управління державними фінансами, розвиток яких забезпечується відповідно до [1; 2]. Метою розвитку цієї складової є забезпечення розвитку ПЦМ у бюджетному процесі для адаптації показників бюджетних програм до пріоритетів соціально-економічного розвитку та забезпечення вимірності соціально значущих результатів реалізації державної політики, підвищення ефективності використання бюджетних коштів [1]. Крім того, Бюджетним кодексом України передбачено обов'язковість застосування ПЦМ. Так, згідно з кодексу місцеві бюджети, які мають взаємовідносини з державним бюджетом (обласні, міські, міст обласного значення, районні та бюджети об'єднаних територіальних громад), починаючи із складання проектів місцевих бюджетів на 2017 рік, застосовують ПЦМ у бюджетному процесі [3].

У програмно-цільовому управлінні науковці та спеціалісти застосовують відповідний категоріальний апарат. Зокрема, такі поняття, як планування, методи планування, бюджетна програма, програмування тощо.

За визначенням І. В. Коновалової «...планування є пріоритетною функцією управління, що складається з підготовки різних варіантів управлінських рішень у вигляді прогнозів, проектів, програм і планів, в обґрунтуванні їхньої оптимальності та забезпеченні можливості виконання й контролю за їхнім виконанням» [4]. На практиці планування являє собою науково обґрунтоване визначення цілей, показників, завдань, термінів, темпів, пропорцій розвитку соціальних процесів і основних засобів їх втілення в життя за допомогою порівняльної оцінки альтернативних варіантів і прийняття найбільш прийняттого. Результатом планування є план – документ, в якому визначено систему взаємоузгоджених завдань, що об'єднані спільною метою, визначеними термінами, методами і послідовністю досягнення.

Методи планування – це система засобів розробки, обґрунтування, взаємоузгодження й оптимізації планових завдань і показників. До них належать: балансовий, нормативний, аналітичний, варіантний, метод коефіцієнтів, програмно-цільовий, економіко-математичний, комплексний тощо [5].

Бюджетна програма – це сукупність заходів, спрямованих на досягнення єдиної мети, завдань та очікуваного результату, визначення та реалізацію яких здійснює розпорядник бюджетних коштів відповідно до покладених на нього функцій [1].

Програмування розглядається як форма планування. Т. К. Тухтарова визначає його суть як: 1) процес підготовки до використання і розподілу ресурсів найбільш економічним способом, з найменшими витратами; 2) спосіб розробки і реалізації цільових програм, у тому числі комплексних. Найважливішими його формами виступають складання програмного розрізу плану, обґрунтування соціальної, економічної, науково-технічної, екологічної політики держави, підготовка нормативних документів, що мають цільовий характер [6, с. 114].

У контексті державного управління програмно-цільовий підхід забезпечує єдність дій, спрямованих на узгодження цілей і задач різних рівнів управління, а також часових періодів різної тривалості. Такий метод дає можливість розглядати вирішення проблеми як цілеспрямований процес, що передбачає: поділ проблеми на складові частини (задачі); встановлення несуперечливості цих частин і їх взаємозв'язок; визначення пріоритетів; виділення провідної ланки в сукупності задач; окреслення умов для їх комплексного вирішення.

Застосування програмно-цільового методу бюджетного планування дозволяє:

- забезпечити збалансованість фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування;

- визначити реальні джерела доходів місцевого бюджету виходячи з фіскальних цілей місцевих органів влади для подальшої оптимізації надходжень до бюджету;
- здійснити ефективний контроль з боку місцевих органів влади, який полягає у своєчасному виконанні суб'єктами господарської діяльності своїх зобов'язань;
- встановити середньострокові фіскальні і бюджетні цілі з метою досягнення ефективності регулятивно-контрольної діяльності місцевих органів влади;
- зберегти й удосконалити регіональне управління на місцевому рівні, його перехід на якісно новий рівень [5; 7; 9].

Отже, програмно-цільовий метод є важливим інструментом здійснення державної політики розвитку країни та її окремих регіонів. Призначенням ПЦМ є обґрунтування концентрації ресурсів для вирішення комплексних проблем, забезпечення координації видів діяльності та заходів, що здійснюються окремими відомствами і різними рівнями управління, підвищення ефективності виконання прийнятих рішень. Програмно-цільовий метод є однією з основних форм комплексного, системного підходу до процесів управління об'єктами, процесами, відносинами різної природи та змісту. Основний акцент програмно-цільового методу в державному управлінні зроблено на обов'язковості досягнення максимально можливого та соціально вагомого ефекту від використання коштів, сплачених платниками податків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Маркович Г. Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі: аспекти застосування [Електронний ресурс] / Г. Маркович // Бюджетна бухгалтерія. – 2016. – № 34. – Режим доступу : <https://i.factor.ua/ukr/journals/bb/2016/september/issue-34/article-21306.html>.
2. Про Стратегію розвитку системи управління державними фінансами: розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.08.2013 р. № 774-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/774-2013-%D1%80>.
3. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI (у новій редакції) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://i.factor.ua/ukr/law-52/>
4. Коновалова І. В. Науково-теоретичні аспекти програмно-цільового підходу в державному управлінні [Електронний ресурс] / І. В. Коновалова. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2009-2/doc/2/18.pdf>
5. Чернюк Л. Г. Методи планування місцевих бюджетів як основи розбудови соціальної інфраструктури [Електронний ресурс] / Л. Г. Чернюк // Ефективна економіка. – Режим доступу :

<http://www.economy.nayka.com.ua/?op>.

6. Тухтарова Т. К. Концептуальні засади цільового програмування в державному управлінні // Наукові праці. Державне управління. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://official.chdu.edu.ua/article/viewFile/31166/27784>.

7. Глущенко Ю. Програмно-цільовий метод як форма реалізації політики публічного адміністрування [Електронний ресурс] / Ю. Глущенко. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnadu_2013_1_10..

8. Мусаєва І. Запровадження програмно-цільового методу формування місцевих бюджетів в Україні [Електронний ресурс] / І. Мусаєва // Науковий вісник Демократичне врядування. – Режим доступу : http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnyk16/fail/Musajeva.pdf.

9. Про деякі питання запровадження програмно-цільового методу складання та виконання місцевих бюджетів: наказ Міністерства фінансів України від 26.08.2014 р. № 836 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1103-14>.